

Un procediment criminal

Les execucions hipotecàries i els desnonaments per impagament d'hipoteques són, sens dubte, una de les cares més dramàtiques de la crisi a Espanya. Una autèntica xacra que genera una enorme alarma social. Una sagnia que ja s'ha cobrat la vida d'unes quantes persones i que ha situat el nostre país al punt de mira de la premsa internacional. Des de fa anys, la veu organitzada de les persones afectades avisa de les conseqüències d'un procediment que ja s'ha emportat les més de 400.000 famílies que tenia al davant. El marc legal que regula els impagaments d'hipoteques condemna famílies insolvents a l'exclusió social i les deixa sense marge per refer la vida ni cap mena d'horitzó de recuperació. Un advertiment que ha estat ignorat de manera reiterada pels successius governs del PSOE i del PP. La política coincident en ambdós partits sobre matèria financera i d'habitatge està provocant una de les situacions d'emergència social més dramàtiques de les darreres dècades.

En un país amb sis milions d'aturats i en què l'habitatge és la principal despesa de les llars, són milers les famílies que ja han sofert o que es troben, ara com ara, en un procés d'execució i desnonament. Però, més enllà dels procediments judicials, els afectats per l'estafa hipotecària i la violència bancària som la ciutadania sencera. En primer lloc, perquè parlem d'un

problema que afecta pràcticament tothom: joves i grans, classe baixa i mitjana, immigrants i autòctons, assalariats i autònoms... En segon lloc, perquè potser tu encara pots pagar la hipoteca, però no és el cas d'algun dels teus familiars, amics o veïns. A més, qui et pot assegurar que demà no et podria passar a tu també? Finalment, potser ets de les poques persones que no es va hipotecar, com és el cas de qui escriu aquestes línies, però tots sofrim retallades generalitzades de drets bàsics a causa de la mala praxi bancària. Que Espanya tingui una crisi molt més pronunciada que qualsevol altre Estat occidental sens dubte està directament relacionat amb la mala gestió del crèdit hipotecari i la bombolla immobiliària. Per tant, tots som Afectats per la Hipoteca perquè tots som víctimes d'una llei, una banca i unes polítiques que s'han revelat d'efectes criminals.

LA MORT CIVIL

El procediment d'execució hipotecària s'imposa com una autèntica piconadora. En l'instant que el titular d'una hipoteca deixa de pagar la quota íntegra d'una sola mensualitat, el creditor pot interposar una demanda als jutjats que inicia el procediment. Es tracta d'un procés executiu en què el jutge no jutja, sinó que exerceix d'autòmat sense cap possibilitat d'entrar a valorar les causes que motiven l'impagament. Tant és si t'has quedat a l'atur, si estàs malalt o si tens fills. A Espanya, a diferència d'allò que passa a d'altres països i d'allò que imagina la gent quan signa el contracte, el préstec hipotecari recau sobre la persona i no pas sobre l'habitatge, que actua com una més, no pas l'única, garantia del préstec.

Així, quan es deixa de pagar, el jutge fixa una data per a la subhasta, i si aquesta última queda deserta, que és el que sol

passar en més del 90 per cent dels casos, el banc s'adjudica l'immoble pel 60 per cent del valor de taxació. La diferència entre el deute pendent i el preu pel qual el banc s'adjudica l'immoble, més les costes del procés i els interessos de demora, és una quantitat que continues devent al banc. Per consegüent, et quedes sense casa i amb un deute per a tota la vida que no para d'augmentar, ja que genera nous interessos. Per tal que el banc pugui cobrar aquest deute liquidaran tot el patrimoni de què disposis. Si no n'hi ha prou, procediran a embargar-te una part de la nòmina fins que satisfacis el total pendent. Un deute que, a diferència dels delictes per corrupció o malversació de fons públics, no prescriu mai. Continuaràs treballant per pagar al banc. Però aquesta vegada, a canvi de res. Si els pares, els sogres o els germans figuren com a avaladors en el contracte de la hipoteca, aquest malson també els arrossegarà. Una execució hipotecària es pot emportar una, dues i fins a tres cases que tingui al davant. Dues i fins i tot tres famílies que se'n van en orris. Davant el dilema de pagar al banc o de donar menjar als fills, moltes famílies opten per treballar en negre i sense contracte, la qual cosa els condemna a viure com a proscrits.

En respondre del préstec hipotecari amb tots els teus béns presents i futurs, mai no podràs tornar a tenir res al teu nom. I aquí no acaba tot. Com que formalment encara deus diners al banc, les teves dades apareixen al registre públic de morosos. Continues sent un número. Però ara un número en vermell. Cosa que significa que no ets un subjecte de crèdit. T'has convertit en un presumpte culpable, eternament sospitós. No ets de confiança i aquesta condició complica, i molt, el dia a dia. Subsistir es torna un repte: no podràs ser titular ni propietari de cap bé, no podràs contractar una línia telefònica ni comprar-te una simple rentadora a terminis, difícilment et llogarà

ningú un pis i, fins i tot, tindràs problemes a l'hora de percebre algunes prestacions públiques. És la mort civil.

El missatge és clar i unívoc. En haver signat un contracte per accedir a una necessitat bàsica, reconeguda com a dret fonamental a la Declaració Universal dels Drets Humans i recopilada a l'article 47 de la Constitució espanyola, tu i la teva família esteu condemnats a malviure al marge de la societat. El sistema us expulsa. Us rebutja. Únicament està disposat a donar-vos una segona oportunitat en la mesura que us pugui continuar esprement. En definitiva, ens trobem al davant d'una versió contemporània de l'esclavatge, ni més ni menys. Facis el que facis no et podràs recuperar.

La llei que regeix aquest procés data de fa més d'un segle, de l'any 1909. Es tracta d'una llei d'inspiració medieval i, com a tal, expressa una relació de forces desigual entre les parts. Una relació de vassallatge. Una llei bàrbara, pròpia d'un país poc civilitzat, aprovada en un moment en què les conquestes de l'Estat del benestar eren gairebé una utopia i quan les institucions democràtiques, a Espanya, eren d'una feblesa manifesta. I a més, quan dècades més tard la van ampliar i actualitzar, encara hi van introduir canvis que són pitjors. Per això afirmem amb rotunditat que ens trobem al davant d'una llei criminal. De la mateixa manera, criminals són els que en treuen profit. I de la mateixa manera, criminals són els que l'emparen i la protegeixen.

BANCA CRIMINAL

En aquest context és important destacar la responsabilitat i el paper que han fet les entitats financeres durant la bombolla immobiliària. Van pressionar els governs per desregular el

mercat hipotecari amb l'excusa que flexibilitzant el crèdit es facilitava l'accés a l'habitatge. Van dissenyar un sistema d'incen-tius que premiava els comercials de la banca que col·locaven més hipoteques al mercat. Com més hipoteques concedides, més bons i primes s'enduïen. Així es van inflar taxacions, es va incitar els clients a endeutar-se, es van falsejar nòmines, es van signar contractes farcits de clàusules abusives, d'aval creuats... Tot eren facilitats, catifes vermelles i atenció individualitzada. El director de l'oficina no et feia esperar i t'atenia al seu despatx amb un somriure d'orella a orella. Tot eren oportunitats. Et convencien de com era d'absurd pagar un lloguer si, pel mateix preu, podies tenir casa pròpia. Una llar estable per a tu i la teva família, de la qual no us podrien fer fora mai. Et recordaven que era el millor moment per comprar i que calia aprofitar que els interessos eren irrisoris. Si alguna vegada tinguessis algun problema, el banc t'ajudaria. No t'havies d'amoïnar per res. En tot cas, sempre podries vendre la casa i, fins i tot, guanyar uns calerons, perquè l'habitatge mai no baixa de preu. En cap moment et van informar sobre les conseqüències que podia comportar un impagament. De ben segur que ni el comercial de torn, ni tan sols el director de l'oficina, eren conscients del risc que això podia comportar. Entre altres raons, perquè algunes conseqüències de l'impagament ni tan sols apareixien especificades al contracte.

I de sobte esclata la crisi i la gent perd la feina. Amb la minva d'ingressos, la primera factura que no pots afrontar és la lletra de la hipoteca. Llavors vas al banc i els expliques la situació. Ja no et reben amb un somriure, ni tampoc al despatx del director. L'home passa pel costat, però ni tan sols et saluda. Intentes que t'allarguin els terminis o que et rebaixin la quota durant un temps, fins que la situació millori i trobis feina. En el millor dels casos t'ofereixen un refinançament.

Més deute. Immersos en una depressió econòmica sense parangó i sense indicis de recuperació, un refinançament significa pa per avui, fam per demà. De cop i volta, ja no ets un client. T'has convertit en un morós. Les visites al banc es tornen més freqüents. La seva actitud, cada vegada més grollera i insensible. Comences a rebre trucades telefòniques tothora i cartes a la bústia on t'exigeixen els pagaments endarrerits. Et sotmeten a una pressió creixent. Un assetjament que et fa impossible la vida. Et fan esperar hores assegut. Et menyspreen. Cada dia, més angoixat, no dorms a la nit. A casa, les discussions esdevenen gairebé quotidianes. Al banc també es posen cada vegada més nerviosos. Volen cobrar. Tu vols pagar, però has de triar entre pagar al banc o donar menjar als fills. T'hi acostes novament per parlar amb el director de l'oficina. Vols negociar, buscar una solució. El banc t'amenaça. Pagues o et portem a judici. Perdràs la casa, et quedaràs amb un deute per a tota la vida. Si els pares, sogres o germans et van avalar, et recorden que els següents seran ells. El banc et menteix i et diu que aquest deute l'heretaran els teus fills. T'espanten dient que si no pagues, vindrà la policia en qualsevol moment i et traurà de casa. Acorralat pels bancs, moralment abatut i desarmat jurídicament davant un procediment que t'empeny a la misèria, no resulta estrany que la majoria de persones que han passat per aquesta situació hagin pensat en algun moment en el suïcidi.

Els que escrivim aquest llibre no hem passat per aquesta experiència traumàtica en primera persona. Afortunadament. Tot i això, igual que molts altres companys, hem escoltat relats similars, gairebé calcats, una i mil vegades. Una experiència d'assetjament i humiliació a la població a la qual esperem no acostumar-nos mai, perquè deixaríem de ser humans. Són les vivències de les persones que han vingut a les reunions de la

Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) al llarg de més de quatre anys.

AL CONGRÉS: POLÍTICA EN ESTAT PUR

Amb aquest bagatge a les espatlles, vam anar el 5 de febrer de 2013 al Congrés dels Diputats. Ens havien citat per comparèixer al davant de la Comissió d'Economia, en el marc de la tramitació del projecte de llei de mesures urgents per reforçar la protecció dels deutors hipotecaris. No estàvem nerviosos ni havíem preparat especialment la intervenció, ja que es tractava de tornar a repetir el que fa anys que denunciem i proposem. No obstant això, alguna cosa va precipitar inesperadament els esdeveniments: vam arribar amb temps i això ens va donar l'oportunitat d'escoltar, des de la mateixa sala, el compareixent anterior, el sotssecretari general de l'Associació Espanyola de la Banca (AEB), Javier Rodríguez Pellitero. Aquest portaveu de la patronal bancària va enaltir l'actitud de les entitats financeres, va afirmar que el seu comportament era exemplar i va assegurar que feien l'impossible per resoldre tots els casos, fins i tot paralizant desnonaments, i va concloure la dissertació qualificant la llei hipotecària espanyola d'una de les millors del món.

És comprensible que aquestes paraules encenguessin els ànims. La nostra reacció va ser natural i intuïtiva. Has d'estar molt allunyat de la realitat per no indignar-te davant de tanta mentida i ofensa als milers de persones afectades. Així doncs, en arribar el nostre torn d'intervenció i abans d'entrar a valorar la reforma legislativa, vam pronunciar unes paraules que més endavant tindrien un gran ressò.

«Dir això [Rodríguez Pellitero acabava de qualificar d'“estupenda” la legislació hipotecària espanyola] quan hi ha persones que es lleven la vida de resultes d'aquesta llei criminal, els asseguro... els asseguro que no li he llançat una sabata a aquest senyor perquè he pensat que era important quedar-me aquí per dir-los el que estic dient. Però aquest senyor és un criminal i com a tal l'haurien de tractar vostès.» (Ada Colau, en nom de la PAH, durant la seva intervenció al Congrés)

Qui es podia imaginar que aquestes paraules sortirien fora de l'anodina sala del Congrés? Sens dubte, el paper de les xarxes socials va ser clau per a la difusió d'una compareixença que havien fixat de manera intencionada a les vuit de la tarda. Una hora que tothom pot veure que és pèssima per a la repercussió als mitjans, ja que les redaccions donen l'edició per tancada. Quan ens van trucar uns dies abans per citar-nos, no ens van donar una altra opció: el dimarts 5 de febrer, a les 20.00 h. Els vam advertir que ens havíem de desplaçar des de Barcelona i que, a aquella hora, ens resultaria impossible tornar el mateix dia, per la qual cosa el Congrés es veuria obligat a cobrir les despeses d'allotjament. En qualsevol altre horari de les altres cinc compareixences previstes per a aquell dimarts i dimecres següent hauríem pogut anar i tornar sense cap problema. Res a fer: tots els horaris estaven ja concedits i a nosaltres ens quedava el pitjor.

Al Congrés devien pensar que tot això passaria sense cap mena de transcendència (un exemple més de l'abisme que s'obre entre molts diputats i bona part de la ciutadania), però a aquella hora, les vuit de la tarda, les xarxes socials treien fum. Aquella nit l'enllaç del Canal Parlamento funcionava a còpia d'una piulada rere l'altra. Encara que no s'emetés en hora punta, la gent no es volia perdre la intervenció de la PAH al Con-

grés. El portal del Parlament dels Diputats va caure diverses vegades a causa del volum d'usuaris que provava de connectar-s'hi. Així que va acabar la compareixença, no hi havia altre tema a les xarxes. Els usuaris cercaven el vídeo sencer, gairebé una hora d'exposició, per escoltar-lo de nou i enllaçar-lo. Tan aviat com es va penjar a YouTube, el vídeo va començar a circular viralment. Va ser tema del moment durant més de quaranta-vuit hores.

I de les xarxes va saltar als mitjans de comunicació. Durant els dies posteriors pràcticament no es va parlar de res més. Van tenir lloc encesos debats en programes i tertúlies de televisió i ràdio, atïats sobretot per determinats sectors de la premsa conservadora. Una premsa acostumada, indubtablement, a escoltar les paraules suades, buides i políticament correctes que empren la majoria dels nostres representants polítics. Unes paraules que sovint s'empren per ensordir més que per comunicar. Que tornen complicat allò que és obvi. Que amaguen més que no pas ensenyen. Unes paraules que sovint es vesteixen de tecnicismes per amagar la manca de valentia i compromís polític. Plenes d'eufemismes i de tòpics. Lluny del carrer i dels conflictes i problemes que s'hi viuen.

Les nostres paraules també van irritar alguns dels diputats presents, entre els quals, el president de la comissió en persona, el popular Santiago Lanzuela. Visiblement incòmode, no va parar de remenar papers, fer escarafalls, reclinar-se contra el respall, abocar-se novament sobre la taula i beure aigua de manera compulsiva al llarg de tota la nostra compareixença. En finalitzar l'exposició, va demanar el torn de paraula per amonestar-nos i demanar-nos en to intimidatori i actitud paternalista que retiréssim els termes emprats per referir-nos al representant de la banca. No volia que constessin en acta. Davant la nostra negativa, va continuar alliçonant sobre ètica i

maneres, i va amenaçar de suspendre la sessió si es repetia l'episodi. I és que, com diu el professor Joaquim Sempere, la conducta autoritària és servil amb els de dalt i prepotent amb els de sota.

No tots els diputats van actuar de la mateixa manera. Concretament, Joan Coscubiela, d'ICV, va reprendre el president de la mesa per allò que va considerar un tracte desigual i fora de lloc envers la compareixença de la PAH. Va deixar clar que el president no el representava i que el seu grup no demanava cap rectificació. A aquella mateixa hora, a Barcelona, el local on es reuneix la PAH era ple de gom a gom. Projectat sobre una paret i com si fos un partit de futbol, els companys seguien amb intensitat el directe. Política en estat pur. Vides en joc. Silenci i emoció continguda. Tan lluny i tan a prop. Quan va acabar el torn de la compareixença i Santiago Lanzuela ens exigia que rectificuéssim al Congrés, a Barcelona desenes d'activistes de la PAH van saltar de les cadires i van cridar: «No ho facis! No ho retiris!» Milers de persones vam pensar i vam sentir el mateix alhora i amb la mateixa intensitat.

EXPERTS: UNA COARTADA PER ELUDIR EL CONTROL DEMOCRÀTIC

Cal recordar que Rodríguez Pellitero assistia a la Comissió d'Economia del Congrés en qualitat d'expert i a petició del grup parlamentari del Partit Popular. I és que l'etiqueta d'«expert» és un recurs estratègic que fan servir sovint alguns partits polítics per allunyar el debat de l'arena política i escapar així del control de la ciutadania.

«Cal qüestionar les veus dels pretesos experts als quals, precisament, s'està donant actualment massa crèdit, valgui la ironia, com per exemple els representants de les entitats financeres... Ells han causat aquest problema; és aquesta mateixa gent la que ha arruïnat l'economia sencera d'aquest país... I vostès els continuen qualificant d'experts.» (Ada Colau, en nom de la PAH, durant la seva intervenció al Congrés)

Ironies del destí: el Grup Popular va preferir incloure el sots-secretari general de l'AEB a la ronda de declaracions durant la tramitació de la llei de desnonaments, en comptes del magistrat José María Fernández Seijó, un dels jutges que fa més anys que estudia la problemàtica legislació hipotecària. El mateix que, en estimar que la llei hipotecària podia vulnerar la normativa comunitària en matèria de drets del consumidor, va traslladar la qüestió al Tribunal de Luxemburg. Més tard, el 14 de març de 2013, el Tribunal de Justícia Europeu va acabar dictaminant que la llei era abusiva i il·legal, i així va donar la raó al magistrat que el Partit Popular no va voler escoltar. La sentència, rebuda amb entusiasme pel conjunt de la ciutadania, implica un reconeixement als quatre anys de denúncies i propostes dels afectats. Durant anys s'ha impartit injustícia als tribunals i s'ha aplicat una llei criminal que ha arruïnat la vida de milers de famílies.

Tampoc no va comparèixer el jutge Guillem Soler, que, sense fortuna, el setembre de 2010 va elevar la llei hipotecària al Tribunal Constitucional en entendre que el procediment vigent vulnerava la tutela judicial efectiva, és a dir, el dret de les persones de defensar-se davant un procés judicial. Ell també va haver d'esperar que Europa li donés la raó.

La llista podria ser molt llarga. Efectivament, caldria posar en dubte la veu de molts pretesos experts que han estat assessorant i guiant els diversos governs fins avui. No posar en dubte aquestes veus ha estat el que ha abocat aquest país a la fallida. Qui són? Per a qui treballen? Quins interessos defensen? Responen a l'interès comú? Dels centenars que es podrien enumerar, recordem, per exemple, Miguel Sebastián i David Taguas, successius directors de l'Oficina Econòmica de la Moncloa durant el govern de Rodríguez Zapatero, a més d'exministre d'Indústria el primer, i tots dos procedents del BBVA; o Rodrigo Rato i Luis de Guindos, ministres en diferents governs del Partit Popular i tots dos amb una àmplia experiència en entitats financeres fracassades, com ara Lehman Brothers, Banc Mare Nostrum i Bankia. També es poden esmentar empresaris immobiliaris, com ara José Manuel Galindo o Enric Reyna, que van ser tractats com a experts inapel·lables pels grans mitjans de comunicació, amb la qual cosa el que havien de ser espais informatius es van convertir en inacabables anuncis publicitaris d'allò que després s'ha demostrat que era una gran estafa.

POLÍTIQUES CRIMINALS

La banca no hauria pogut actuar com ho ha fet si no hagués estat per la complicitat absoluta de les administracions públiques. No es tracta només que l'Estat mirés cap a una altra banda i que permetés la mala praxi bancària sistemàtica sense cap mena de control. Tampoc no es limita a la porta giratòria entre consells d'administració i ministeris, descrita al paràgraf anterior. A Espanya l'abast de la bombolla només s'explica per unes polítiques públiques molt agressives que van encoratjar l'especulació per damunt de les nostres possibilitats.

A manera de síntesi, afirmem que la desregulació del mercat hipotecari, l'Euribor (l'índex europeu que fixa el preu de gran nombre d'hipoteques) en mínims històrics i la inserció d'Espanya als circuits globals de capital van possibilitar l'endeutament generalitzat. L'accés al crèdit barat va anar acompanyat d'un desplegament legislatiu que premiava la compra i penalitzava el lloguer. Les polítiques fiscals empenyien les famílies a endeutar-se, ja que la compra desgravava, mai el lloguer. Durant el govern del PSOE es van liberalitzar els lloguers, cosa que va provocar que cada vegada fossin més cars, inestables i de pitjor qualitat. Quan va governar el PP, es va liberalitzar el sòl, es va decretar el «Tot és urbanitzable» d'Álvarez-Cascos i es van obrir les portes de bat a bat a l'especulació del sòl, la requalificació urbanística i la corrupció generalitzada que hi va lligada.

Paral·lelament, les esferes del poder empresarial van promoure mites que desprestigiaven el lloguer i que magnificaven els avantatges d'accedir a un habitatge de propietat. Consignes que es reproduïen en boca d'un es administracions que, des del negacionisme de la bombolla immobiliària fins a l'aterratge suau, animaven a comprar. Missatges que es van amplificar a través dels mitjans de comunicació convencionals i que van acabar integrant-se en el seny de la gent.

Aquestes veus són les que, amb la inestimable complicitat dels poders públics, van consolidar l'especulació immobiliària en aquest país. Van substituir el teixit productiu per la indústria del totxo fins a l'extrem que a Espanya es van arribar a construir més habitatges en un any que a França, Alemanya i Gran Bretanya alhora. Era l'època daurada. Disputàvem la Champions de l'economia mundial i ens fèiem amb altres potències per entrar al G-8. El miracle espanyol s'alimentava any rere any amb la revaloració dels pisos, cosa que era un bon senyal. Un símptoma inequívoc que l'economia anava vent en popa.

Quantes vegades sentíem de la seva boca que a Espanya no hi havia cap bombolla immobiliària. Que l'habitatge no baixa de preu. Que llogar és llençar els diners. El missatge es va institucionalitzar de la mà d'unes administracions que, per quadrar els pressupostos públics, encoratjaven el negoci immobiliari.

Les entitats financeres van dissenyar mecanismes per evitar els controls de risc en els processos de concessió de crèdits, alhora que, mitjançant un desplegament publicitari tan intens com enganyós, empenyien els clients a endeutar-se, a sobreendeutar-se per damunt de les possibilitats reals de molta gent. El paradigma del «Tens tant, vals tant», veritable *leitmotiv* d'una societat que aposta per l'individualisme i l'èxit personal costi el que costi i per damunt de qui sigui, es va convertir en nord vital per a molts: tenir, ser propietari d'un habitatge, era la porta d'accés a l'exclusiu club dels ciutadans de primera; el lloguer, definitivament, era l'opció residual, inevitable per als exclosos d'aquell club.

Així doncs, l'any 2007 el 90 per cent de la població disposava d'un habitatge en règim de propietat, en contrast amb el 50 per cent de l'any 1950. Els agosarats ciutadans que s'atrevien a posar en dubte la gallina dels ous d'or eren bandejats. Titllats de malastrucs, fatalistes, antisistema i antipatriotes, el govern de torn els tapava la boca, i els mitjans de comunicació convencionals, mals missatgers que van emmudir i van silenciar el discurs crític, els ignoraven.

Entre les veus que es van alçar per qüestionar el sistema es trobava el moviment ciutadà V de Vivienda, nascut el maig de 2006. Novament la societat civil organitzada liderava la denúncia d'un model insostenible i exigia el dret a un habitatge digne. Si les administracions haguessin agafat el guant i escoltat el moviment, s'hauria evitat molt sofriment. Però, és clar, resulta que no eren «experts». Tan sols esgarriacries.

L'esclat de la bombolla immobiliària al 2007-2008 va deixar al descobert els fràgils fonaments que sostenien el miracle espanyol. De manera que el miracle es va convertir en miratge i les llistes de l'atur van començar a augmentar. De sobte, milions d'aturats, víctimes d'una economia que ocupava el 13 per cent de la població en el sector immobiliari, no tenien ingressos. L'economia s'enfonsava, arrossegada per un model en què el totxo representava el 18 per cent del producte interior brut (PIB), un 30 per cent si tenim en compte les activitats indirectes que van proliferar a l'ombra de la construcció.

EL POLS DE LA DACIÓ EN PAGAMENT

Paradoxalment, aquells experts indiscutibles que negaven la bombolla immobiliària fa cinc anys i que lloaven les virtuts de la nostra economia, avui continuen als seus càrrecs de directius o en els seus papers de tertulians. Ja se sap, a Espanya no dimi-teix ni Déu! Són els mateixos experts que ara neguen la viabilitat de la dació en pagament retroactiva o altres mesures que proposa la PAH, les quals compten amb un amplíssim suport social. A manera d'exemple, segons un sondeig de *Metroscopia* publicat a l'edició impresa d'*El País* del 4 de novembre de 2012, el 94 per cent dels enquestats es mostraven a favor d'una moratòria en els desnonaments de qui no pogués continuar pagant la hipoteca perquè no tenia feina, i un 86 per cent ho feia a favor de la dació en pagament.

Aquells mateixos experts que durant anys s'han equivocat (o ens han enganyat) en parlar de la bombolla immobiliària, ara asseguren que la dació és inviable, que ensorraria el sistema financer i que amenaçaria els estalvis dels dipositants, que no tenen la culpa que els altres s'hagin hipotecat. Però el

sistema financer ja s'ha ensorrat tot sol i ha hagut de ser rescatat en diverses ocasions amb milers de milions d'euros que pagarem nosaltres i els nostres fills sense cap contrapartida a canvi. Tampoc no s'escandalitzen quan la dació en pagament s'aplica massivament a les empreses immobiliàries que van especular, que van aconseguir enormes beneficis durant l'auge de la bombolla i que ara fan fallida. Pretenen passar per alt que són aquests actius els que en realitat fan escac a les entitats financeres i amenacen seriosament els estalvis de la gent. La morositat d'aquestes empreses és quatre vegades superior a la morositat de les famílies. Urbanitzacions (i fins i tot aeroports) fantasma, edificis a mig construir, milers de metres quadrats de sòl que es van comprar a preus desorbitats i que, avui dia, són impossibles de col·locar al mercat. Aquest és el taló d'Aquil·les del sistema. Autèntics actius tòxics que deterioren els balanços bancaris i que han experimentat una devaluació molt més pronunciada que els habitatges de les famílies.

Els experts també solen argumentar que una mesura d'aquest tipus restringiria el crèdit hipotecari de les famílies. Si la dació en pagament entra en vigor, el banc s'ho pensarà dues vegades a l'hora de concedir un préstec. El que per a pocs suposa una mala notícia, per a la gent sensata és una notícia extraordinària. Restringir el crèdit hipotecari i regular el mercat del crèdit hauria de ser, sense cap mena de dubte, una de les lliçons per extraure d'aquesta crisi. El contrari seria perpetuar el model que ha arruïnat el país sencer. Afegir gasolina al foc. Potser ja és l'hora d'apostar seriosament per un lloguer assequible i segur, així com per altres formes de tinença alternatives a la propietat i el sobreendeutament.

També argumenten que aplicar la mesura encarirà el crèdit, ja que els bancs hauran d'assumir més risc a l'hora de con-

cedir hipoteques. Cert. Tan cert com que obligaria les entitats a ser més prudents. Les taxacions no s'inflarien pas, ja que el banc es voldria assegurar que, en cas d'impagament, l'habitatge fos prou garantia per satisfer el deute. D'aquesta manera els preus de l'habitatge també baixarien. I, per tant, tindríem hipoteques més cares, però habitatges més barats. El banc assumiria menys riscos; i les famílies, preus més raonables.

Finalment ens diuen que la retroactivitat de la mesura no és possible ja que comportaria alterar les regles del joc enmig de la partida. Tanmateix, la reforma laboral ha rebaixat de 45 a 20 dies per any treballat la indemnització per acomiadament alternant les regles del joc enmig de la partida, i ningú no s'esquinça les vestidures.

La lectura a curt termini d'aquests pretesos experts els impedeix comprendre els costos socials i econòmics de no aprovar la dació en pagament. Negar una segona oportunitat empeny les famílies a l'economia submergida i les condemna a l'exclusió social. I això, a més d'inacceptable des del punt de vista dels drets humans, surt molt car a l'Administració. Perseguides tota la vida per un deute il·legítim, les persones esdevenen usuàries perpètuas de les ajudes públiques i els serveis socials, amb la qual cosa hipotequen els recursos presents i futurs d'una generació sencera. Les administracions locals es veuen desbordades i sense capacitat per donar resposta a la creixent demanda d'habitatge social, beques de menjador, ajudes per a llibres de text o altres coses. Així doncs, no sorprèn que més de quatre-cents ajuntaments s'hagin afegit a la campanya de mocions impulsada per la PAH que insta el Govern central a aprovar la dació en pagament i a paraitzar els desnonaments. A més, el país no se'n sortirà pas si abandona a la cuneta més de mig milió de famílies. Si es tanquen totes les portes, les persones no tindran incentius per muntar negocis o empren-

dre activitats econòmiques. En un sistema que, pretesament, defensa l'Estat del benestar, expulsar del circuit centenars de milers de famílies implica trencar la credibilitat de les institucions. Amb el pacte social fet miques, la pau social no pot perdurar.

«Que aquest senyor [representant de la banca] digui que la dació en pagament no és una solució, a nosaltres, per descomptat, ens reafirma plenament. Si la gent que ens ha enfonsat en la misèria ens diu que la dació en pagament no és la solució, nosaltres estarem més convençuts que mai que la dació en pagament és, sens dubte, la solució per al problema del deute.» (Ada Colau, en nom de la PAH, durant la seva intervenció al Congrés)

En realitat, amb aquesta bateria d'arguments contraris a la dació, generats per les entitats financeres i enaltits pels poders públics a la categoria de veritats absolutes, el que realment es persegueix és infondre por a la població i provocar recel davant les solucions que proposa la ciutadania. Es tracta d'un xantatge en tota regla adreçat al conjunt de la societat. Una coacció inacceptable que soscava des de l'arrel el concepte de democràcia. Els seus postulats, a més a més, s'integren *ipso facto* en els discursos d'aquells que pretesament ens representen. No descobrim res en afirmar que, en realitat, actuen com a corretges de transmissió d'interessos privats i que només en comptades ocasions ho fan en nom de l'interès general. Perquè els mateixos representants pertanyen a unes estructures polítiques que són ostatsges de pocs (però molt poderosos) interessos corporatius. Com més s'allunyen d'aquests interessos, més complicat es torna finançar els seus partits i les seves cam-

panyes electorals. Així doncs, llevat que l'oposició ciutadana es rebel·li i s'erigeixi en contrapoder, mai no mossegaran la mà de qui els dóna menjar. El novembre de 2011 una de les darreres actuacions del govern en funcions de Zapatero, després de perdre les eleccions, va ser l'indult de l'actual conseller delegat del Banc Santander, Alfredo Sáenz, condemnat el 2009 per delictes d'acusació i denúncia falsa, comesos el 1993 durant la seva etapa com a president d'una altra entitat. El mateix banc havia estat notícia per condonar deutes milionaris al PSOE.

Malgrat tot, la política de la por utilitzada per la patronal bancària i secundada pel govern per revertir l'estat d'opinió favorable al canvi normatiu s'ha constatat que és un fracàs. Els missatges apocalíptics que advertien la població que modificar la llei hipotecària i paralitzar els desnonaments ensorrarien el sistema financer no han servit de res. El sistema financer ja s'ha ensorrat i el suport de la societat civil a les demandes dels afectats no ha parat d'augmentar. Segons el sondeig elaborat per Metroscopia i que va publicar *El País* el 16 de març de 2013, els ciutadans confien més en la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca i en els jutges que no pas en els polítics a l'hora de buscar una solució al drama dels desnonaments. Fins a un 81 per cent assegura que confia en la PAH i en les ONG que defensen els desfavorits, mentre que tan sols un 11 per cent confia en el Govern, un 10 per cent en el PSOE i un 24 per cent en altres partits de l'oposició (els enquestats podien escollir més d'una opció). Ni tan sols els votants del PP confien en l'actual govern, ni els votants socialistes en el PSOE, perquè pugui trobar solucions a aquest assumpte.

Tots sabem que els obstacles per adoptar les esmentades mesures no són tècnics, sinó polítics. Cal voluntat política per enfrontar-se amb determinats interessos econòmics. Ni més ni menys.

Trilerisme estadístic

Davant un clam semblant per part del poble, el Govern s'ha vist obligat a canviar d'estratègia. Una de les darreres tàctiques ha consistit a negar el problema malgrat l'evidència. Com? Posant en dubte les estadístiques existents i manipulant les dades per minimitzar fins a l'absurd la magnitud de la problemàtica. El novembre de 2012 el Govern espanyol, a través del ministre Luis de Guindos, va fer seves les estimacions de la patronal bancària segons les quals els desallotjaments d'habitatges, habituals des que va esclatar la crisi, es reduïen a un interval d'entre quatre mil i quinze mil famílies en tot l'Estat. Ens equivocariem si interpretéssim aquestes declaracions com una maniobra barroera, cínica i desesperada de trilerisme estadístic per intentar fer callar la pressió social del carrer. O potser sí que ho és, però no només és això. La guerra de xifres desfermada pel titular d'Economia persegueix obrir una esquerda per enterbolir el debat, introduir soroll i trencar el consens social al voltant de les demandes de la gent afectada. Una argúcia que ha trobat el terreny adobat en unes estadístiques oficials certament escasses i de mala qualitat.

Per exemple, les més de 416.000 execucions hipotecàries iniciades entre 2007 i el tercer trimestre de 2012, segons el poder judicial, no diferencien les que tenen a veure amb la primera residència, els avals, els locals o les segones residències. Tampoc no ens diuen quines són les entitats que més executen, ni quins són els municipis amb un nombre més elevat de processos cursats. Les estadístiques sobre llançaments (eloqüent terme jurídic per als desnonaments) són encara més desconcertants. Aportades pel mateix òrgan judicial, incorporen una doble font des de 2012. Segons una de les fonts, Serveis Comuns, el departament ministerial que s'encarrega de les notifi-

cacions judicials, de gener a setembre de 2012 han tingut lloc 49.702 llançaments. Així i tot, durant el mateix període, els jutjats de primera instància han registrat 76.274 llançaments. Gairebé el doble. Segons el Consell General del Poder Judicial (CGPJ) la xifra de llançaments aportada pels jutjats de primera instància és l'aproximació més fiable, tot i que reconeixen que tampoc no s'hi inclouen tots els desnonaments i que, per tant, és inexacta. A més, les dades que ofereix Serveis Comuns, per bé que ometen bona part dels desnonaments, són les úniques que disposen d'una sèrie històrica que permet comparar i analitzar l'evolució temporal. Cap d'aquestes dues fonts diferencia entre llançaments d'hipoteques o lloguers, ni detalla els menors implicats en cada procés. Aquestes fonts tampoc no informen sobre els desallotjaments que tenen lloc sense ordre judicial, fruit d'una dació en pagament o de la por i la vergonya associats a aquests processos, i que porta moltes famílies a abandonar l'immoble abans que els hi obliguin judicialment. I així podríem continuar amb una llarga llista de silencis que dificulten un diagnòstic precís sobre aquesta realitat sagnant.

Un estudi recent realitzat per la PAH prova de superar part d'aquestes deficiències comparant els dos indicadors durant un mateix període de temps i en cada comunitat autònoma. Amb això s'obté un multiplicador que, aplicat a la sèrie històrica aportada per Serveis Comuns, ens dona una xifra aproximada dels desnonaments des de 2008. Aquest estudi calcula que, des que va esclatar la crisi, han tingut lloc 362.776 desnonaments. 146.358 llançaments més que les dades oficials. Tenint en compte que els llançaments judicials no distingeixen entre impagament d'hipoteques i lloguers, no són quantitats exagerades. Fins i tot es podria considerar que aquests càlculs fan curt segons els gairebé dos milions de llars de l'Estat amb tots els membres a l'atur i els sis milions de desocupats (un índex del

26 per cent) que hi havia segons l'Enquesta de Població Activa (EPA) en el tancament de 2012.

Atès que als jutjats arriba la informació detallada de cada procediment i tenint en compte l'alarma social existent, el mínim que hauríem d'exigir a un Estat democràtic i de dret són unes dades fiables. Compensar aquestes mancances és qüestió de voluntat política i transparència. Però, lluny d'intentar posar-hi remei, alguns han convertit aquest forat negre de les estadístiques en la punta de llança de la seva nova estratègia. Dels pitjors defectes, virtut. Una variant del «Difama, que alguna cosa s'empassaran». I és que, en el context actual, el Govern fa servir la inconsistència dels indicadors oficials com a coartada. Com a escut. Un últim intent per desactivar la pressió del poble.